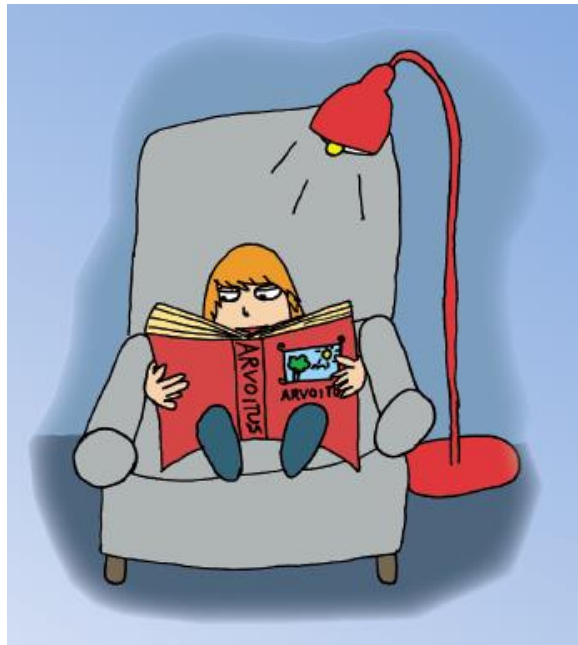

KUMMI 10

Tavoitteena sujuva lukutaito – teoriaa ja harjoituksia

Salmi, P., Huemer, S., Heikkilä, R. & Aro, M. (2013)
Kooste Paula Salmen koulutuksesta

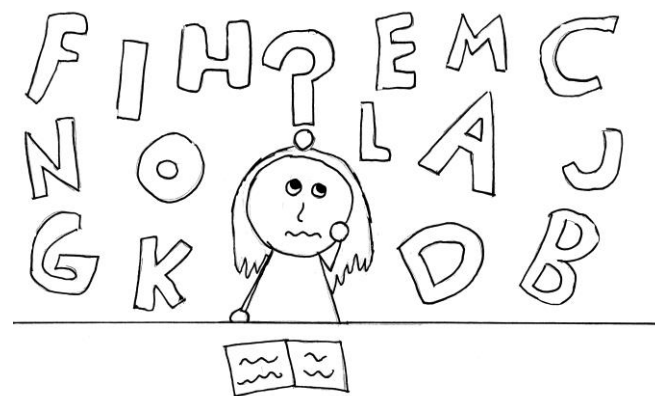

Mitä lukutaidon kehityksestä ja lukemisen sujuvuudesta tiedetään?

- Lapset oppivat yleensä melko nopeasti lukemaan kirjain-äänne –vastaavuuden sekä äänteellistä, kokoavaa lukutaitoa painottavan alkuopetuksen ansiosta.
- Suomen kielessä lukemisvaikeus ilmenee ensisijaisesti lukemisen sujuvuuden ongelmana: lukeminen on hidasta ja työlästä.
- Lukemishitaus on suhteellisen pitkäkestoinen ongelma. Heikkojenkin lukijoiden lukemisnopeus kasvaa vuosien varrella, mutta välimatka normaalilukijoihin yleensä säilyy tai kasvaa.
- Sujuva lukeminen edellyttää lukemisen perustaidon hallintaa → lukemisen sujuvuus kehittyy lukemisen perustaitojen harjoituksen ja toistamisen avulla.

Mitä lukutaidon kehityksestä ja lukemisen sujuvuudesta tiedetään?

- Hidas lukeminen luo helposti noidankehän: kun lukeminen on työlästä, lapsi ei lue mielellään, ja kun hän ei lue, sujuvan lukemisen taito ei pääse kunnolla kehittymään.
- Lukemisen hitaus voi aiheuttaa luetun ymmärtämisen vaikeutta, oppiaineiden opiskelun työläyttä, motivaatio- ja itsetunto-ongelmia ja jopa syrjäytymistä jatko-opinnoista ja työelämästä.

Mitä lukutaidon kehityksestä ja lukemisen sujuvuudesta tiedetään?

Lukivaikeuksilla usein ongelmia seuraavissa kielellisissä taidoissa:

- 1. Fonologinen tietoisuus:** taito jakaa puhetta erikokoisiksi yksiköiksi
→ Yhteydessä luku- ja kirjoitustaidon oppimiseen
- 2. Kielellinen työmuisti/fonologinen muisti:** kyky säilyttää tietoa muistissa väliaikaisesti ja manipuloida sitä
- 3. Nopea nimeäminen:**
  - Yhteydessä lukusujuvuuteen
  - **Nimeämisvaikeus/sananlöytämisenvaikeus** → häiriö kyvyssä palauttaa nopeasti mieleen kielellisiä nimikkeitä nimeämis- ja kertomistilanteissa
  - Ongelmia nimeämisen tarkkuudessa ja/tai nopeudessa, nimeämisvirheitä

Miten lukemisen sujuvuutta voi arvioida?

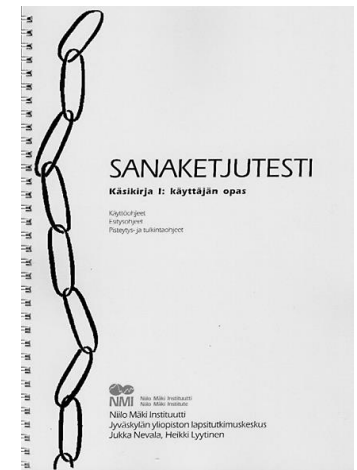

- Arviointivälineillä ikäryhmälle tyypilliseen osaamiseen verraten/ seuraamalla lapsen kehitystä yksilöllisesti
- Lukemisen nopeus ja tarkkuus / nopeus ja tarkkuus erikseen
- Analysoiden lukemisen strategiaa, aikaa vieviä piirteitä sekä sitä, miten lapsi osaa käyttää kontekstia hyväkseen lukiessaan
- Tulkinnassa hyvä ottaa huomioon myös muut suoritukseen vaikuttaneet tekijät kuten välineet, tilanne sekä lapseen liittyvät tekijät
- Kattava lukemis- ja kirjoittamistaitojen kartoitus
- Mahdolliset lisätutkimukset (puheterapeutti / psykologi / neuropsykologi)

Miten lukemisen sujuvuutta voi arvioida?

Esimerkkejä ryhmäarviointivälineistä:

- [LukiMat– Oppimisen arviointi, NMI](#): lukemisen ja kirjoittamisen tuen tarpeen tunnistamisen välineet 1. ja 2. luokalle
- Ala-asteen lukutesti ALLU (Lindeman, 2000): kielellinen tietoisuus, tekninen lukutaito ja luetun ymmärtäminen 1.- 6.lk, lukusujuvuus 2.-6.lk
- [Sanaketjutesti](#) (Lyytinen & Nevala, 2000) NMI: tekninen lukutaito 2.-6.lk
- [Lukivaikeuksien seulontamenetelmä nuorille ja aikuisille](#) (Holopainen, Kairaluoma, Nevala, Ahonen & Aro, 2004) NMI: yli 15-v. lukivaikeuksien tunnistamiseen
- [YKÄ – Luku- ja kirjoitustaidon arviointimenetelmä yläkouluun](#) (Lerikkanen ym., 2018) NMI: 7. ja 9. luokille
- [ILS – Individuell Läsning och Skrivning](#) (Risberg ym., 2019) NMI: suomenruotsalaisille oppilaille luokille 1, 2, 3 ja 5

Miten lukemisen sujuvuutta voi arvioida?

Esimerkkejä yksilöarviointivälineistä:

- Armi 1 ja 2 (Lerikkanen, Poikkeus & Ketonen, 2006, 2008): Luku- ja kirjoitustaidon arviointimateriaaleja 1. ja 2. luokille
- [LukiMat – Oppimisen arviointi, NMI](#): lukemisen ja kirjoittamisen tuen tarpeen tunnistamisen välineet 1. ja 2. luokalle & lukemisen ja kirjoittamisen oppimisen seurannan välineet
- YTTE - Luetun ja kuullun ymmärtämisen ja lukemisen sujuvuuden arviointi (Kajamies ym., 2003): kuullun ja luetun ymmärtämisen ja lukemisen sujuvuuden arviointiin 2. ja 3. luokalle
- [Lukemis- ja kirjoittamistaitojen yksilötestistö nuorille ja aikuisille](#) (Nevala ym., 2006), NMI
- [YKÄ – Luku- ja kirjoitustaidon arviointimenetelmä yläkouluun](#) (Lerikkanen ym., 2018), NMI: 7. ja 9. luokille
- [ILS – Individuell Läsning och Skrivning](#) (Risberg ym., 2019), NMI: suomenruotsalaisille oppilaille luokille 1, 2, 3 ja 5

Lukusujuvuuden harjoittelu

1) Yleinen lukuharjoittelu:

- Taustalla ajatus, että lukemisen määrää lisäämällä sujuvuus lisääntyy
- **Itsenäinen tai ohjattu harjoittelu** tekstejä tai kirjoja lukemalla
  - tärkeää seuranta, kannustaminen ja luettavan materiaalin valinta (helposta tekstistä vaikeampaan, monipuolisia tekstejä)
- **Vuoroluku**: Ohjaaja ja oppilas lukevat tekstiä vuorotellen
- **Simultaaniluku**: Oppilas ja opettaja tai muu sujuva lukija lukevat samaa tekstiä yhtä aikaa ääneen
- **Esiluku**: Oppilas voi kuunnella tai lukea harjoitustekstin kappaleen läpi ennen varsinaisen harjoituksen aloittamista

Lukusujuvuuden harjoittelu

2) Toistoharjoittelu:

- Toiston avulla pyritään luomaan pysyviä kirjoitetun kielen muistijälkiä ja tarjoamaan lapselle mahdollisuus onnistumisen kokemuksiin
- **Tekstien toistoharjoittelu:** Ohjattu toistoharjoittelu lukemalla tekstejä ohjaajan kanssa / nopeutusharjoittelu, jossa sovitaan nopeustavoite
- **Minuuttiluku:** Harjoituksessa tekstiä luetaan toistuvasti minuutin (tai useamman minuutin) ajan
- **Teksti ja sanat:** Tekstin lukemista voi sujuvoittaa poimimalla tekstin vaikeat sanat erikseen harjoiteltavaksi sanalistaksi

Lukusujuvuuden harjoittelu

- **Sanojen toistoharjoittelu:** Oppilas lukee esim. sanalistoja toistetusti, tavoitteena tietty toistomäärä tai nopeus
- **Tavuharjoitukset:** Monipuolinen harjoittelu sekä harjoiteltujen tavujen liittäminen sana- ja lausekontekstiin tukee opitun siirtymistä varsinaiseen lukemiseen. Harjoituksia voi tehdä kahden kesken tai pienryhmissä, sellaisenaan tai osana pelejä, tai nopeusharjoituksina
- **Tietokoneharjoittelu:**
  - Voi edistää lukemisen sujuvuutta, ja motivoi lasta harjoittelemaan
  - **Ekapeli Sujuvuus:** ilmaiseksi ladattava peli, jossa harjoitteilla pyritään nopeuttamaan tavujen, sanojen ja lauseiden lukemista sekä luetaan lyhyitä tekstejä

Lukusujuvuuden harjoittelu

- **Ryhmäharjoituksia:**

- Lukudiplomi: esimerkki itsenäisestä harjoittelusta; tukea tarvitsevalle lukijalle voi suunnitella yksilöllisen lukudiplomin
- Ohjaaja apuna yleisessä lukuharjoittelussa
- Luokkatoveri ohjaajana
- Runtas ääneen lukeminen
- Teemalukeminen
- Lukupäiväkirja
- Lukemisnopeuskurssit
- Toistoharjoitteluna esim. opettaja lukee tekstin ensin luokassa ääneen ja tekstin keskeiset sisällöt käydään yhdessä läpi, minkä jälkeen lapset jatkavat toistoharjoittelulla itsekseen, parin kanssa, kotona vanhempien kanssa tai opettajalle ääneen lukien.

Yleiset vinkit lukusujuvuuden harjoitteluun

Yleisiä tukemisen periaatteita lapselle, jolla on oppimisvaikeuksia:

1. Lisää aikaa
2. Opetta selkeästi
3. Opetta itsesäätelytaitoja
4. Ota mukaan ikätovereita
5. Lisää tietoa monipuolisesti
6. Harjoita taitoa, jossa on vaikeuksia
7. Yhdistä opetusohjelmat kokonaisuuden tukemiseen
8. Oppimisvaikeudet ovat yksilöllisiä
9. Jatkuva edistymisen seuranta
10. Yhdistä harjoitus opetukseen

Yleiset vinkit lukusujuvuuden harjoitteluun

Lukemisen harjoittelu tehokasta, kun:

1. Harjoitellaan vähän aikaa kerrallaan, mutta usein (toistokerrat) ja määrällisesti paljon
2. Harjoittelu on systemaattista, suunniteltua ja intensiivistä
3. Palaute lukemisesta on välitöntä ja johdonmukaista
4. Lapsi saa ohjausta harjoitteluun ja mallin sujuvasta lukemisesta
5. Sanojen tarkka lukeminen hallitaan ennen lukemisnopeuden harjoittelua ja lukemisnopeusharjoituksen aikana
6. Kontekstin tuomaa tukea käytetään apuna sanan tunnistamisessa
7. Harjoittaminen on ennalta ehkäisevää
8. Lapsi on motivoitunut ja sitoutunut harjoittelemaan
9. Lapsi edistyy

Yleiset vinkit lukusujuvuuden harjoitteluun

Motivoitikeinoja:

1. Keskustelu oppilaan kanssa ennen harjoittelua siitä, miksi lukemista kannattaa harjoitella, miten se tapahtuu ja mitä tavoitteita harjoittelulla on
2. Luettavan materiaalin valinta oman kiinnostuksen mukaan
3. Luettavan materiaalin helppous
4. Luettavan tekstin sisältö on ymmärrettävää lapselle
5. Sopivat tavoitteet, jotka riittävän haastavia mutta mahdollisia saavuttaa
6. Välitön palkkio ja palaute
7. Edistymisen seuranta ja kokemus edistymisestä (esim. edistymiskäyrät)
8. Tietokoneharjoittelu
9. Ohjaaja ylläpitää motivaatiota, kannustaa, asettaa tavoitteet ja seuraa edistymistä
10. Toistoharjoittelu antaa lapselle mahdollisuuden saada onnistumisen kokemuksia

OPH hankkeiden
tuotoksia löydät
täältä!

Tutustu muihin NMI:n
koulutuksiin osoitteessa
koju.nmi.fi